

УДК 02(477):[001.4:811.161.2'373:021]-043.86
DOI: 10.31866/2616-7654.17.2026.361587

БІБЛІОТЕКОЗНАВЧА ТЕРМІНОЛОГІЯ: ІСТОРІОГРАФІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Максим Опірський,
аспірант,
Київський національний університет
культури і мистецтв
(Київ, Україна)
e-mail: opirskyi.maksym@knukim.edu.ua
ORCID ID: 0009-0008-7042-7874

Для цитування:

Опірський М. (2026). Бібліотекознавча термінологія: історіографія дослідження. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*, 17, 22–33. <https://doi.org/10.31866/2616-7654.17.2026.361587>

Мета статті – виявлення та оцінка наукових робіт із бібліотекознавчої термінології, а також визначення ключових особливостей окремих етапів її розвитку.

Методи дослідження. При підготовці статті використані: метод контент-аналізу для виявлення та проведення аналізу наукових праць із проблематики бібліотекознавчої термінології; історико-порівняльний метод для визначення ключових рис різних історичних періодів розвитку досліджуваної термінології; метод узагальнення, аналізу та синтезу для дослідження процесу формування терміносистеми, які загалом дали змогу відтворити еволюцію наукових робіт у сфері бібліотекознавчої термінології у хронологічній послідовності.

Наукова новизна полягає у визначенні ключових рис хронологічних етапів розвитку української бібліотекознавчої термінології.

Основні висновки. Встановлено, що формування української бібліотекознавчої термінології відбувалося під впливом суспільно-політичних та ідеологічних чинників. Виокремлено чотири періоди її розвитку: зародження термінології (кінець XIX – початок XX ст.), інституційне становлення (1920–1930-ті рр.), впорядкування та стандартизація в умовах русифікації (1940–1980-ті рр.), відродження та становлення української терміносистеми (1991 – до сьогодення), а також окреслено ключові риси зазначених періодів. Виявлено такі тенденції у розвитку української бібліотекознавчої термінології: прагнення до уніфікації термінів; зростання ролі запозичень з іноземних мов; активізація лінгвістичних досліджень терміносистеми. З'ясовано, що вагомий внесок у дослідження бібліотекознавчої термінології зробили Л. Хавкіна, С. Сірополко, Н. Фрідьєва, Д. Балака, М. Сташко, Г. Солоіденко, Н. Стрішенець, Т. Новальська, Н. Бачинська, Г. Салата, О. Тур, Р. Білоусова та інші науковці.

Ключові слова: історіографія; періодизація; бібліотекознавство; історичні етапи; еволюція; терміни; термінологія; поняття.

ВСТУП

Бібліотекознавча термінологія є невід'ємною складовою наукового апарату бібліотекознавства і має вагоме значення для забезпечення точності професійної комунікації у науці та практиці. Актуальність дослідження історіографії бібліотекознавчої термінології зумовлена як соціокультурними змінами, так і модифікацією у сфері технологій, цифровізацією інформаційних процесів та трансформацією професійної практики, що впливає на термінотворення. Виявлення

основних тенденцій та етапів розвитку бібліотекознавчої термінології дозволяє з'ясувати вплив суспільних змін на зміст термінів, а також вирішити питання, які потребують подальшого наукового опрацювання. У контексті інтеграції України у світовий науковий простір дослідження бібліотекознавчої термінології набуває особливого значення.

Проблема бібліотекознавчої термінології тісно пов'язана з розвитком української наукової мови та освіти у бібліотечній галузі. Окреслене дослідження дає змогу створити цілісну картину становлення української бібліотекознавчої термінології, а також підґрунтя для її подальшого вдосконалення в умовах цифрової трансформації суспільства.

ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДҐРУНТЯ

Проведений аналіз наукових досліджень показує, що тема бібліотекознавчої термінології привертала увагу багатьох дослідників. Слід виокремити працю Г. Солоїденко (2010), у якій було визначено головні етапи розвитку української бібліотечної термінології упродовж ХХ століття та окреслено специфіку її формування. Вчена простежила, як формувалася термінологія під впливом ідеологічних, політичних, культурних, соціальних обставин. Крім того, у монографії висвітлено зв'язки бібліотечних термінів із суміжними, процеси стандартизації бібліотечно-інформаційної діяльності, а також внесок українських науковців у становлення термінології.

Проблематику розвитку термінології бібліотечно-інформаційної сфери вивчала Т. Добко (2011), підкресливши необхідність виваженого підходу при застосуванні запозичених з інших мов термінів. Л. Глазунова (2009) проаналізувала стан формування терміносистеми українського бібліографознавства та окреслила основні тенденції її розвитку в умовах оновлення фахової наукової мови.

При підготовці роботи були враховані також наукові здобутки, висвітлені у дисертаціях. Так, Р. Білоусовою (2021) проаналізовано новий етап розвитку української бібліотечно-бібліографічної термінології, а саме – кінець ХХ та початок ХХІ століття (с. 26–53). Науковицею досліджено лексико-семантичні процеси, зокрема, синонімію, паронімію, полісемію, структуру і способи творення термінів, а також тенденції поповнення термінології та відмирання або ж архаїзації старіших термінів (с. 53–58). Наукове дослідження М. Сташко (1999) – це одна із комплексних робіт, у якій системно розглянуто історію формування бібліотечно-бібліографічної термінології в Україні, зокрема, її витоки, етапи становлення, запозичення, лексико-семантичні процеси (с. 7–15).

Науковці також приділяють увагу проблемі термінологічних словників у бібліотечній галузі. Так, Н. Зоріною (2021) досліджено питання ролі термінологічних словників у підготовці фахівців бібліотечно-інформаційної сфери (с. 167–168). Огляд історії створення в Україні бібліотечних енциклопедій здійснив В. Соколов (2024). Науковець акцентував увагу на тому, як змінювався підхід до формування термінологічного апарату в енциклопедичних виданнях, а також підкреслив важливість онлайн-енциклопедій на сучасному етапі (с. 12).

Незважаючи на наявність ґрунтовних праць, узагальнюючого історіографічного огляду основних публікацій щодо бібліотекознавчої термінології в Україні

з аналізом хронології та напрямів досліджень від початку XX століття до наших днів досі бракує, що й визначає актуальність цієї статті.

Мета статті – виявлення та оцінка наукових робіт із бібліотекознавчої термінології, а також визначення ключових особливостей окремих етапів її розвитку.

МЕТОДИ ТА МАТЕРІАЛИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Задля досягнення мети дослідження було застосовано загальнонаукові та спеціальні методи, що дали змогу проаналізувати розвиток наукових поглядів на проблему бібліотекознавчої термінології у часовій перспективі. Метод контент-аналізу використано при огляді наукової літератури із проблематики бібліотекознавчої термінології для виявлення та систематизації джерел. Історико-порівняльний метод дозволив зіставити наукові підходи до досліджуваної проблеми у різні періоди та з'ясувати особливості розвитку терміносистеми. Метод аналізу і синтезу допоміг дослідити процес формування бібліотекознавчої термінології та опрацювати зміст досліджуваних наукових праць.

Джерельну базу дослідження становлять монографії з бібліотекознавства, дисертації та автореферати дисертацій, наукові статті, термінологічні словники, матеріали наукових конференцій.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Становлення бібліотекознавчої термінології розпочалось наприкінці XIX століття. Значний вплив на розвиток знання про діяльність бібліотек і формування професійних термінів мало заснування університетських бібліотек, видання бібліотечних класифікацій, створення статутів та керівництв, що регулювали роботу бібліотечних установ. Поступове розширення мережі бібліотек зумовило появу посібників і методичних матеріалів, у яких відображено використання фахової термінології (Солоіденко, 2010, с. 12).

Перші кроки до формування наукового підґрунтя української бібліотекознавчої термінології були здійснені на початку XX століття. У наукових працях видатної української бібліотекознавиці представниці харківської бібліотечної школи Л. Хавкіної концептуалізовано понятійний апарат бібліотечної науки як окремої галузі знання. Наукові погляди вченої еволюціонували від тлумачення бібліотекознавства у 1904 році як сукупності знань до розуміння його науковицею у 1911 році вже як окремої науки із власним понятійним ядром (Солоіденко, 2010, с. 26).

Значну увагу дослідниця приділяла питанню чіткості термінології, якості фахової мови та закликала до її уніфікації. Її критичні зауваження щодо штучно створених термінів у працях сучасників свідчать про прагнення сформуванню єдиної точної системи термінів із чітко визначеним змістом (Хавкіна, 1912, с. 52).

Варто звернути увагу, що перший період розвитку бібліотекознавчої термінології, що охопив кінець XIX – початок XX століття, вирізняється поступовим формуванням фахових понять та спробами окреслити наукову ідентичність бібліотекознавства.

Як зауважує Г. Солоіденко (2003), вже у 20-х рр. XX ст. були закладені наукові основи термінотворення у сфері бібліотекознавства, які виявились в усвідомленні

необхідності використання при його формуванні української мови та запозичень міжнародних термінів, а також в усвідомленні важливості проходження термінами апробації у науці та практиці (с. 23). Водночас, як зазначає Ю. Меженко (1926), у 20-ті роки ХХ ст. бібліотекознавча термінологія практично не була предметом дискусій. Крім того, вчений акцентує увагу на незначній кількості робіт із досліджуваного питання в окреслений період (с. 48).

Представником вчених, які працювали у цей час, є український педагог і бібліолог С. Сірополко (1924), автор першого українського підручника з бібліотекознавства та наукових праць про бібліотечну діяльність. Він став першим дослідником в Україні, який запропонував наукове визначення поняття «бібліотекознавство». На думку вченого, бібліотекознавство це наука, «яка має своїм завданням: з'ясування значення бібліотеки як чинника культури, а також тих причин, що стояли або стоять на перешкоді виявленню цього чинника в зв'язку із загальними умовами людського життя у різний час і в різних народів» (с. 11).

Ще однією відомою вченою, яка розвивала бібліотекознавчу термінологію у 20-х рр. ХХ ст., є Н. Фрідьева (1971). Науковиця була однією з перших дослідниць, яка зосередила увагу на визначенні рис, що відрізняють бібліотеку. Вона вважала, що бібліотека – це цілісне утворення, яке є феноменом духовного життя суспільства та яке тісно пов'язане з культурним розвитком людства і водночас становить один із його ключових елементів (с. 22). Учена підкреслювала, що невід'ємною складовою бібліотеки є особистість бібліотечного фахівця, адже без нього неможливе існування бібліотечної установи (с. 22).

Слід звернути увагу, що саме у 20-х рр. ХХ ст. виникла ідея створити бібліотечну енциклопедію, і така пропозиція була висловлена Ю. Меженком, зважаючи на практичну необхідність її для роботи бібліотекарів (Солоїденко, 2003, с. 27).

Описуючи складні умови, у яких українцям довелося розвивати книжкову справу, М. Ясинський (1926) у статті «В справі Української книгознавчої термінології» зазначає про недостатність праць, які б всебічно відтворювали процес формування термінології. Він підкреслює, що багато понять і термінів книгознавчої сфери, які вчені запозичують з інших мов, потребують перегляду в українському контексті. На думку М. Ясинського (1926), при запозиченні термінів їх необхідно уточнювати з метою формування науково обґрунтованої книгознавчої термінології (с. 15).

Одним із перших дослідників, які ввели в науковий обіг нові поняття, був Д. Балака (1933). Серед них – «бібліологічна педагогіка», а також «бібліологічна соціологія». У праці «Бібліологічна соціологія» науковець обґрунтував власне бачення книгознавства як комплексу взаємопов'язаних дисциплін, де бібліологія виступає узагальнюючою та методологічною основою всього книгознавства (с. 69). Основним завданням бібліологічної соціології вчений вважав дослідження закономірностей функціонування книги в різних соціальних умовах. На думку Д. Балаки (1933), формування цієї науки передбачає розроблення системи, що встановлює закономірні зв'язки між різними галузями, як і зв'язки між книжковою справою та суспільними формаціями (с. 69).

Таким чином, період 1920–1930-х років характеризується поступовим інституційним становленням української бібліотекознавчої термінології. Формуван-

ня наукових шкіл у Харкові, Києві сприяло активізації процесу термінотворення. Проте цей етап вирізняється ідеологічним тиском на розвиток української мови, зокрема, й наукової мови. В результаті національні особливості термінотворення поступово витіснялися, а бібліотекознавча термінологія уніфікувалась у межах радянського простору.

Як підкреслює Г. Солоіденко (2003), у 20–30-х рр. ХХ ст. бібліотекознавство все ж розвивалося, але розпочалася цілеспрямована робота над створенням фахової термінології та укладанням відповідних словників. У цей час формувалися поняття та уточнювалося місце бібліотекознавства в системі наук. Саме тоді було закладено основи для становлення його як самостійної та фундаментальної науки (с. 32).

Водночас у 40–60-х рр. ХХ ст. розвиток бібліотекознавчої термінології здебільшого продовжувався поза межами України науковцями, які емігрували до Сполучених Штатів Америки, Канади, Німеччини, Польщі (Солоіденко, 2002). Бібліотекознавча термінологія значною мірою розвивалася завдяки виданню підручників та посібників, методичних матеріалів, які стосувалися бібліотечних дисциплін, а також програм курсів. Проте практично всі вони друкувалися російською мовою. Крім того, характерними були відсутність багатьох необхідних термінів та різне тлумачення поширених понять у сфері бібліотечної справи (Солоіденко, 2010, с. 66). Про це у своїй роботі зазначає К. Сімон (1959), вказуючи, що термінологія ще перебуває на стадії формування, і тому для її розвитку важливо використовувати колективну працю найавторитетніших науковців (с. 84).

На тлі поступової русифікації важливим досягненням у сфері бібліотекознавчої термінології стало видання Книжковою палатою Української Радянської Соціалістичної Республіки «Довідника з бібліотекознавства і бібліографії», який був підготовлений Е. Куделько та С. Мінцем (1969). Зазначений професійний термінологічний словник став першим в Україні виданням такого масштабу. Він охопив близько 2500 україномовних термінів і понять, які стосуються різноманітних напрямів бібліотечної справи, бібліотекознавства та бібліографознавства. Хоча видання й сьогодні зберігає своє наукове значення, багато термінів із нього вже вважаються застарілими. Таким чином, українська бібліотекознавча термінологія поступово оновлюється відповідно до сучасних потреб (Солоіденко, 2024).

Період 1940–1980-х років відзначається суперечливими процесами у розвитку української бібліотекознавчої термінології. Так, з одного боку, здійснювалося поступове впорядкування термінів, а також їх стандартизація. З іншого боку, домінували російськомовні наукові праці. Для цього часу характерна жорстка централізація наукової діяльності, що спричинило русифікацію термінів.

Так званий «соціалістичний» період розвитку бібліотекознавчої термінології, що тривав аж до 90-х років ХХ ст., загалом вирізнявся активним формуванням теоретичних і практичних засад цієї термінології та її лексикографічного опрацювання. Водночас українська бібліотекознавча термінологія розвивалася в межах загальносоюзного простору, що призводило до використання російськомовних синтаксичних моделей і мовних форм, які не були властиві традиції української бібліотечної справи (Солоіденко, 2024). У 80-х рр. ХХ ст. навіть з'явилося таке поняття, як «советизми», що позначало терміни, які набули інтернаціонального

характеру. У цей час науковці використовували лише російськомовні стандарти у сфері термінології, і українські словники з бібліотечної справи не видавалися. Водночас завдяки регулярним публікаціям у журналі «Библиография», де розглядалися проблеми бібліотечної термінології, вона з часом вийшла на новий рівень, адже у такий спосіб були висвітлені головні бібліотечні терміни і також збільшена їх кількість (Солоіденко, 2010, с. 76–77).

У 90-х рр. ХХ ст. розпочався новий період розвитку української бібліотекознавчої термінології, який характеризується відродженням української терміносистеми та її адаптацією до сучасної цифрової епохи. Незалежність держави створила умови для розбудови української наукової мови. Активізувалася робота у сфері підготовки термінологічних словників, довідників, навчальних посібників українською мовою. Розвиток цифрових технологій зумовлює потребу у появі нових термінів, запозичення міжнародних термінів та пошуку балансу між інтеграцією у світовий науковий простір і збереження національної ідентичності.

Нукова робота М. Сташко (1999) «Формування та розвиток української бібліотечно-бібліографічної термінології» стала першим системним лінгвістичним дослідженням, присвяченим становленню та розвитку української бібліотекознавчої термінології. У роботі окреслено історичні етапи розвитку терміносистеми, визначено її структурну організацію, окреслено джерела формування та основні моделі творення термінів. Науковиця зробила висновок, що українська бібліотечно-бібліографічна термінологія сформувалася переважно на українській мовній основі і сьогодні є повноцінною для задоволення потреб сучасного бібліотекознавства та бібліографознавства.

У роботі «Сучасна термінологія і типологія в бібліотечно-інформаційному обслуговуванні» Т. Новальська (2000) провела аналіз бібліотечної термінології та звернула увагу на її оновлення відповідно до змін у бібліотечному середовищі. Праця, у якій також розкрита типологія термінів, які стосуються бібліотечно-інформаційного обслуговування, є важливою у формуванні теоретичних засад сучасної термінології (с. 76–77).

Необхідно також звернути увагу на монографію Г. Швецової-Водки (2001) «Документ і книга в системі соціальних комунікацій», у якій здійснене ґрунтовне дослідження понять «документ», а також «книга», висвітлено їхні походження, співвідношення та сучасні визначення. Вченою зроблено висновок про те, що функції та характеристики документа збігаються з особливостями і функціями книги, проте одночасно книга має свої функції та ознаки (с. 12).

Окремо слід звернути увагу на видання словників у сфері бібліотекознавчої термінології. Так, у 2003 році був опублікований «Словник книгознавчих термінів», який охопив 1400 таких термінів. Важливо, що видання включало значне число нових понять (Буран та ін., 2003). Вагоме значення у розвитку термінології відіграють перекладні словники, які полегшують спілкування із зарубіжними колегами. Наприклад, у 1999 році був виданий «Англо-український тлумачний словник з бібліотечної справи та інформатики» (Воскресенська, 1999).

Однією із провідних сучасних дослідників бібліотекознавчої термінології є Г. Солоіденко (2010). Монографія «Українська бібліотечна термінологія: становлення та основні етапи розвитку» присвячена її ретроспективному вивченню та

має важливе значення для сучасного бібліотекознавства. На думку дослідниці, здійснення аналізу історичної специфіки розвитку термінології дає змогу глибше зрозуміти її національні особливості, з'ясувати головні закономірності та тенденції розвитку, осмислити напрацювання попередніх поколінь бібліотекознавців, інтегрувати в українську термінологію міжнародні напрацювання й адаптувати її відповідно до потреб практики (с. 76–77).

Монографія Н. Стрішенець (2011) «Сучасна американська бібліотечно-інформаційна терміносистема» – перша спроба використання термінологічного та компаративного підходів до вивчення теоретичних аспектів американського бібліотекознавства. Дослідниця зауважує, що «поступ сучасного українського бібліотекознавства великою мірою залежить від розвитку його терміносистеми, що перебуває під впливом світових тенденцій розвитку глобального інформаційного простору, спирається на міжнародний досвід» (Стрішенець, 2011, с. 19).

Одним із сучасних навчальних видань, присвячених викладу базових понять бібліотекознавства, є довідник Н. Бачинської та Г. Салати (2016). Важливо, що значна кількість представлених дефініцій згадуються у законах, а також національних стандартах. Вчені подають структуровану характеристику ключових термінів, інтерпретують зміст професійних понять. Довідник вирізняється прагненням до уніфікації термінологічного апарату у сфері бібліотекознавства, що робить його важливим інструментом для підготовки фахівців.

Серед фундаментальних праць, у яких досліджується бібліотекознавча термінологія, вирізняється монографія О. Тур (2018) «Документознавча термінологія: проблеми уніфікації та стандартизації». У ній вчена розглядає документознавчу терміносистему як складову української бібліотечно-бібліографічної термінології, акцентуючи увагу на проблемах уніфікації, стандартизації та впорядкування термінів у сфері документознавства.

Варто також звернути увагу на дисертацію Р. Білоусової (2021), присвячену системно-структурному аналізу термінів бібліотекознавства та бібліографознавства в українській мові кінця XX – початку XXI століття. У цій роботі науковиця розкрила особливості формування терміносистеми в динаміці, з'ясувала чинники, що впливають на розвиток досліджуваної лексики (с. 26–53).

Як зазначає Г. Солоіденко (2010), незважаючи на наявність значної кількості наукових праць у сфері досліджуваної термінології, актуальним залишається питання видання універсального словника української бібліотечної термінології, який би відображав єдину сучасну картину бібліотечної справи (с. 82). Аналогічну позицію має і Н. Зоріна (2021), зазначаючи, що бібліотечна сфера вимагає формування чіткої системи понять з урахуванням досвіду України та інших держав (с. 168).

Підсумовуючи вищевикладене, на основі проведеного історіографічного аналізу вважаємо за необхідне виокремити чотири основні періоди розвитку української бібліотекознавчої термінології, кожен з яких супроводжували особливі суспільно-політичні умови, які значною мірою впливали на термінотворення. Запропонована періодизація відображає еволюцію від зародження окремих фахових понять наприкінці XIX століття до відродження й активного розвитку української терміносистеми у XXI столітті.

Таблиця 1

Періодизація розвитку української бібліотекознавчої термінології

Період	Хронологічні межі	Ключові риси
1. Зародження термінології	Кінець XIX – початок XX ст.	– формування фахових понять; – втілення термінології у бібліотечних класифікаціях, правилах, керівництвах, методичних матеріалах бібліотечних установ; – поява перших українських наукових термінів.
2. Інституційне становлення	1920–1930-ті рр.	– розроблення понятійного апарату бібліотекознавства; – видання першого українського підручника з бібліотекознавства та першого професійного термінологічного словника; – ідеологічний вплив на термінотворення; – формування терміносистеми в руслі радянської науки.
3. Впорядкування та стандартизація в умовах русифікації	1940–1980-ті рр.	– використання російськомовних термінів та практичне припинення розвитку української термінології; – централізація процесу термінотворення і панування «радянської» термінології; – поява процесів стандартизації термінології.
4. Відродження та становлення української терміносистеми	1991 р. – до сьогодні	– видання українських термінологічних словників та довідників; – проведення нарад, наукових конференцій із питань бібліотекознавчої термінології; – створення нових термінів, що зумовлено активним розвитком інформаційних технологій та державотворчими процесами; – зростання інтересу до мовознавчого аналізу термінології.

Джерело: авторська розробка

ВИСНОВКИ

На підставі проведеного історіографічного дослідження української бібліотекознавчої термінології виокремлено основні етапи її розвитку: зародження термінології (кінець XIX – початок XX ст.), інституційне становлення (1920–1930-ті рр.), впорядкування та стандартизація в умовах русифікації (1940–1980-ті рр.), відродження та становлення української терміносистеми (1991 р. – до сьогодні).

Кожен період характеризується певними особливостями термінотворення. Перший період відзначається формуванням фахових понять, появою перших українських наукових термінів та спробами окреслити ідентичність бібліотекознавства як окремої науки. Другий період ознаменувався розробленням понятійного апарату бібліотекознавства, виданням першого українського підручника з бібліотекознавства та першого професійного термінологічного словника, формуванням національної термінологічної традиції. Третій період характеризується впорядкуванням та стандартизацією термінології. Водночас для нього характерна русифікація та витіснення українських наукових термінів. Четвертий період засвідчує відродження української терміносистеми, видання українських термінологічних словників, поступову адаптацію термінології до викликів цифрової епохи.

Вагомий внесок у дослідження бібліотекознавчої термінології зробили Л. Хавкіна, С. Сірополко, Н. Фрідьєва, Д. Балака, М. Сташко, Г. Солоіденко, Т. Новальська, Г. Швецова-Водка, О. Бачинська, Г. Салата, О. Тур, Р. Білоусова та інші науковці. Їхні праці створили теоретичне підґрунтя для розвитку українського бібліотекознавства та його наукового осмислення.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з вивченням особливостей впливу цифровізації на бібліотекознавчу термінологію, а також проведенням аналізу процесів запозичення та адаптації міжнародних термінів.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

- Балика, Д. А. (1933). Библиологическая социология: определение, предмет, метод. *Советская библиография*, 1–3, 39–69.
- Бачинська, Н. А., & Салата, Г. В. (2016). *Бібліотекознавство: довідник для вищих навчальних закладів*. Медінформ.
- Білоусова, Р. З. (2021). *Терміни бібліотекознавства та бібліографознавства в українській мові кінця ХХ – початку ХХІ століття (системно-структурна організація)* [Дисертація кандидата філологічних наук, Львівський національний університет імені Івана Франка]. https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/04/dis_bilousova.pdf
- Буран, В. Я., Медведєва, В. М., Ковальчук, Г. І., & Сенченко, М. І. (2003). *Словник книгознавчих термінів*. Аратта.
- Воскресенська, Г. (Ред.). (1999). *Англо-український тлумачний словник з бібліотечної справи та інформатики*. Українська бібліотечна асоціація.
- Глазунова, Л. В. (2009, 23–24 квітня). Формування терміносистеми українського бібліографознавства на сучасному етапі. В *Культура та інформаційне суспільство ХХІ століття* [Матеріали конференції] (с. 248–249). Харківська державна академія культури.
- Добко, Т. (2011). До питання розвитку термінології бібліотечно-інформаційної сфери. *Вісник Книжкової палати*, 8, 13–17.
- Зоріна, Н. (2021). Термінологічний словник як ефективний засіб оволодіння фаховою термінологією у бібліотечній галузі. *Науково-педагогічні студії*, 5, 161–172. <https://doi.org/10.32405/2663-5739-2021-5-161-172>
- Куделько, Е. В., & Мінц, С. Й. (1969). *Довідник з бібліотекознавства і бібліографії* (М. П. Бронштейн, ред.). Редакційно-видавничий відділ Книжкової палати УРСР.
- Меженко, Ю. (1926). Теоретичні передумови організації української бібліографічної роботи. *Бібліологічні вісті*, 4, 48–57.

- Новальська, Т. В. (2000). Сучасна термінологія і типологія в бібліотечно-інформаційному обслуговуванні. В *Бібліотечна наука, освіта, професія у демократичній Україні* (Вип. 2, с. 72–78). Київський національний університет культури і мистецтв.
- Сірополоко, С. (1924). *Короткий курс бібліотекознавства: історія, теорія та практика бібліотечної справи*. Просвіта.
- Соколов, В. (2024). Становлення та розвиток бібліотечної енциклопедистики в Україні. *Енциклопедичний вісник України*, 16, 1–13. <http://doi.org/10.37068/evu.16.5>
- Солоіденко, Г. (2002). Стан та перспективи розвитку бібліотечної термінології. *Бібліотечний вісник*, 4, 31–36.
- Солоіденко, Г. (2003). Розвиток бібліотекознавчої термінології в Україні (20–30-ті роки ХХ ст.). *Бібліотечний вісник*, 4, 23–32.
- Солоіденко, Г. (2010). *Українська бібліотечна термінологія: становлення та основні етапи розвитку*. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.
- Солоіденко, Г. (2024, 10 жовтня). Бібліотечна термінологія. В *Українська бібліотечна енциклопедія*. <https://surl.li/mbikrs>
- Сташко, М. В. (1999). *Формування та розвиток української бібліотечно-бібліографічної термінології* [Автореферат дисертації кандидата філологічних наук, Інститут української мови Національної академії наук України].
- Стрішенець, Н. В. (2011). *Сучасна американська бібліотечно-інформаційна терміносистема: бібліотекознавчий аспект*. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.
- Фрідьєва, Н. Я. (1971). До питання про бібліотекознавство як науку. *Бібліотекознавство та бібліографія*, 11, 15–23.
- Хавкина, Л. Б. (1912). [Рецензія на книгу *Руководство по библиотечной технике: основы практического библиотечного ведения*, Я. Борисова]. *Вестник воспитания*, 2, 52–54.
- Швецова-Водка, Г. (2001). *Документ і книга в системі соціальних комунікацій*. Рівненський державний гуманітарний університет.
- [Ясинський, М.]. (1926). В справі Української Книгознавчої термінології. *Бібліотечний журнал*, 2–3, 12–16.

REFERENCES

- Bachynska, N. A., & Salata, H. V. (2016). *Bibliotekoznavstvo: dovidnyk dlia vyshchykh navchalnykh zakladiv* [Library science: A handbook for higher education institutions]. Medinform [in Ukrainian].
- Balyka, D. A. (1933). Byblyolohycheskaia sotsyolohyia: opredelenye, predmet, metod [Bibliological sociology: Definition, subject, method]. *Sovetskaia bybyohrafiya*, 1–3, 39–69 [in Ukrainian].
- Bilousova, R. Z. (2021). *Terminy bibliotekoznavstva ta bibliohrafoznnavstva v ukrainskii movi kintsia XX – pochatku XXI stolittia (systemno-strukturna orhanizatsiia)* [Terms of library science and bibliography in Ukrainian language of the late XX – early XXI century] [PhD Dissertation, Ivan Franko National University of Lviv]. https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/04/dis_bilousova.pdf [in Ukrainian].
- Buran, V. Ya., Medvedieva, V. M., Kovalchuk, H. I., & Senchenko, M. I. (2003). *Slovnnyk knyhoznnavchykh terminiv* [Dictionary of book science terms]. Aratta [in Ukrainian].
- Dobko, T. (2011). Do pytannia rozvytku terminolohii bibliotечно-informatsiinoi sfery [On the development of library and information terminology]. *Bulletin of the Book Chamber*, 8, 13–17 [in Ukrainian].
- Fridieva, N. Ya. (1971). Do pytannia pro bibliotekoznavstvo yak nauku [On the question of library science as a science]. *Bibliotekoznavstvo ta bibliohrafiia*, 11, 15–23 [in Ukrainian].
- Hlazunova, L. V. (2009, April 23–24). Formuvannia terminosystemy ukrainskoho bibliohrafoznnavstva na suchasnomu etapi [Formation of the terminology system of Ukrainian

- bibliographic studies at the present stage]. In *Kultura ta informatsiine suspilstvo XXI stolittia* [Culture and information society of the 21st century] [Conference proceedings] (pp. 248–249). Kharkiv State Academy of Culture [in Ukrainian].
- [Iasynskiy, M.]. (1926). V spravi Ukrainsoi Knyhoznavchoi terminolohii [In the matter of Ukrainian book terminology]. *Bibliotechnyi zhurnal*, 2–3, 12–16 [in Ukrainian].
- Khavkyina, L. B. (1912). [Review of the book *Rukovodstvo po byblyotechnoi tekhnike: osnovy praktycheskoho byblyotekovedeniya* [Guide to library technology: Fundamentals of practical library science], Ya. Borysova]. *Vestnyk vospytanyia*, 2, 52–54 [in Ukrainian].
- Kudelko, E. V., & Mints, S. Y. (1969). *Dovidnyk z bibliotekoznavstva i bibliohrafii* [Handbook of library science and bibliography] (M. P. Bronshtein, Ed.). Redaktsiino-vydavnychiy viddil Knyzhkovoï palaty URSR [in Ukrainian].
- Mezhenko, Yu. (1926). Teoretychni peredumovy orhanizatsii ukrainsoi bibliohrafichnoi roboty [Theoretical prerequisites for the organization of Ukrainian bibliographic work]. *Bibliolohichni visti*, 4, 48–57 [in Ukrainian].
- Novalska, T. V. (2000). Suchasna terminolohiia i typolohiia v bibliotechno-informatsiinomu obsluhovuvanni [Modern terminology and typology in library and information services]. In *Bibliotechna nauka, osvita, profesiia u demokratychnii Ukraini* [Library science, education, profession in democratic Ukraine] (Iss. 2, pp. 72–78). Kyiv National University of Culture and Arts [in Ukrainian].
- Shvetsova-Vodka, H. (2001). *Dokument i knyha v systemi sotsialnykh komunikatsii* [Document and book in the system of social communications]. Rivne State University of the Humanities [in Ukrainian].
- Siropolko, S. (1924). *Korotky kurs bibliotekoznavstva: istoriia, teoriia ta praktyka bibliotechnoi spravy* [A short course in library science: History, theory, and practice of librarianship]. Prosvita [in Ukrainian].
- Sokolov, V. (2024). Stanovlennia ta rozvytok bibliotechnoi entsyklopedystyky v Ukraini [A historical and contemporary overview of library encyclopedias in Ukraine]. *The Encyclopedia Herald of Ukraine*, 16, 1–13. <http://doi.org/10.37068/evu.16.5> [in Ukrainian].
- Soloidenko, H. (2002). Stan ta perspektyvy rozvytku bibliotechnoi terminolohii [State and perspectives of library terminology development]. *Bibliotechnyi visnyk*, 4, 31–36 [in Ukrainian].
- Soloidenko, H. (2003). Rozvytok bibliotekoznavchoi terminolohii v Ukraini (20–30-ti roky XX st.) [Library science terminology development in Ukraine (20s–30s of the XXth century)]. *Bibliotechnyi visnyk*, 4, 23–32 [in Ukrainian].
- Soloidenko, H. (2010). *Ukrainska bibliotechna terminolohiia: stanovlennia ta osnovni etapy rozvytku* [Ukrainian library terminology: Formation and main stages of development]. V. I. Vernadskiy National Library of Ukraine [in Ukrainian].
- Soloidenko, H. (2024, October 10). Bibliotechna terminolohiia [Library terminology]. In *Ukrainska bibliotechna entsyklopediia* [Ukrainian library encyclopedia]. <https://surl.li/mbikrs> [in Ukrainian].
- Stashko, M. V. (1999). *Formuvannia ta rozvytok ukrainsoi bibliotechno bibliohrafichnoi terminolohii* [Formation and development of Ukrainian library and bibliographic terminology] [Abstract of PhD Dissertation, Institute of the Ukrainian Language of the National Academy of Sciences of Ukraine] [in Ukrainian].
- Strishenets, N. V. (2011). *Suchasna amerykanska bibliotechno-informatsiina terminosystema: bibliotekoznavchyi aspekt* [Modern American library and information terminology system: library science aspect]. V. I. Vernadskiy National Library of Ukraine [in Ukrainian].
- Voskresenska, H. (Ed.). (1999). *Anhlo-ukrainskyi tlumachnyi slovnyk z bibliotechnoi spravy ta informatyky* [English-Ukrainian glossary of library and information terms]. Ukrainian Library Association [in Ukrainian].

Zorina, N. (2021). Terminolohichniy slovnyk yak efektyvnyi zasib ovobodinnia fakhovoiu terminolohiieiu u bibliotechnii haluzi [Terminological dictionary as an efficient means of formation of library employees' professional language]. *Research and Educational Studies*, 5, 161–172. <https://doi.org/10.32405/2663-5739-2021-5-161-172> [in Ukrainian].
UDC 02(477):[001.4:811.161.2'373:021]-043.86

Maksym Opirskyi,
PhD Student,
Kyiv National University of Culture and Arts
(Kyiv, Ukraine)
e-mail: maksym.opirskyi@knukim.edu.ua
ORCID ID: 0009-0008-7042-7874

LIBRARY SCIENCE TERMINOLOGY: RESEARCH HISTORIOGRAPHY

The aim of the article is to identify and evaluate scientific works on library science terminology, as well as to determine key features of individual stages of its development.

Research methods. The article employs the following methods: content analysis to identify and analyse scientific works on the issues of library science terminology; historical-comparative method to determine key characteristics of different historical periods in the development of the terminology under this study; methods of generalisation, analysis and synthesis to study the process of forming a terminological system, which make it possible to reconstruct the evolution of scientific works in the field of library science terminology in chronological order.

The scientific novelty grounds on identifying key features of the chronological stages in the development of Ukrainian library science terminology.

Main conclusions. It is established that the formation of Ukrainian library science terminology occurred under the influence of socio-political and ideological factors. Four development periods are distinguished: emergence of terminology (late 19th–early 20th century), institutional formation (1920s–1930s), organisation and standardisation under conditions of russification (1940s–1980s), revival and establishment of the Ukrainian terminological system (1990s–present). Key characteristics of the mentioned periods are outlined. The following tendencies in the development of Ukrainian library science terminology are identified: the pursuit of term unification; the growing role of borrowings from foreign languages; the intensification of linguistic research on the terminological system. It is found that significant contributions to the study of library science terminology are made by L. Khavkina, S. Siropolko, N. Fridieva, D. Balyka, M. Stashko, H. Soloidenko, N. Strishenets, T. Novalska, N. Bachynska, H. Salata, O. Tur, R. Bilousova, and other scientists.

Keywords: historiography; periodisation; library science; historical stages; evolution; terms; terminology; concepts.

Надійшла 17.12.2025

Прийнята 20.03.2026

Стаття була вперше опублікована онлайн 22.05.2026

This is an open access journal, and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution 4.0.